

Кыргыз тили жана кыргыз адабияты предметтерин компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун зарылдыгы

Түйүндүү түшүнүктөр: кыргыз тили, адабияты, окутуу, окуучу, студент, маалыматтык компетенттүүлүк, социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүк, өз ишин уюштуруу жана маселелерди чече билүүчүлүк компетенттүүлүк

Кыргыз тили жана кыргыз адабиятын окутууда инсандын көп түрдүү, бат өзгөрүп жаткан дүйнөдө жекече жана коомдук зарылчылыкты камсыз кылуучу жарандык жана кесиптик ишмердүүлүгүнө даярдыгы катары Кыргыз Республикасынын мектептеги, орто жана жогорку окуу жайлардагы билим берүүсүнүн максат-милдеттери дүйнөлүк билим берүү системаларынын өнүгүү тенденцияларын эске алуу менен инсандын, азыркы коомдун муктаждыктарына жараша аныкталган. Эң башкысы окуучуларда өз алдынчалык, демилгелүүлүк, өзүн-өзү уюштура билүүчүлүк жана өзүнүн жасаган иштери, жашоосу үчүн жоопкерчиликтүү болууга шарт түзүлүүдө.

Өз Ата Мекени - Кыргызстанды урматтоо жана анын тилдик-маданий, адабий байлыгына аяр мамиле кылуу, тилдик-маданий, рухий баалуулуктарды өздөштүрүү менен бирге эне тилин жана улуттун маданиятын терең билүү, сүйүү аркылуу маданий жүрүм-турумдун ар түрдүү үлгүлөрүн түшүнүү башкы милдет болуп эсептелет

Окуучулардын компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу максатында шарт түзүүдө окуучулардын ишмердүүлүгүн уюштуруу, изилдөөгө, долбоор жазууга тартуу, максат коюу жана ага жетүү тажрыйбасына ээ болуучу кырдаал түзүүгө, топтук иштерде натыйжалуу иштөөгө шарт түзүү максатка ылайык.

Кыргыз тили жана кыргыз адабияты предметтерин окутууда «Билим берүү жөнүндө» мыйзамды, « Кыргыз Республикасындагы билим берүү концепциясын», эң башкысы, кыргыз тилинен билим берүүнүн Мамлекеттик стандартын, окуу планын жана кыргыз тилинин окуу программасын жетекчиликке алуу менен иш алып барылат.

Кыргызстандын мектептеринде жалпы эле билим берүү системасын анын ичинде кыргыз тили предметин окутууну жаңы заманбап принциптерге шайкеш келтирүүнүн бирден-бир жолу – бул окутуунун мазмунун жана технологиясын жакшыртуу болуп саналат.

Жалпы эле билим берүү мекемелеринде, уюмдарда мектепте, орто жана жогорку окуу жайларында кыргыз тили жана адабияты эң маанилүү, негизги предметтердин бири болуп саналат. Кыргыз тили жана кыргыз адабияты предметтерин компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун эң жемиштүү жолу бул - окуу планынан баштап, окуу стандартын, окуу программаларын, окуу-нормативдик документтерди, окуу китептерин, окуу куралдарын, окуу-методикалык колдонмолорду компетенттүүлүктүн идеяларына ылайыктоо менен алардын ийкемдүүлүгүн арттыруу, окутуу ишин баланын чыныгы турмушуна жакындатып, кызыктуулугун, жугумдуулугун, натыйжалуулугун, практикалык жактан керектүүлүгүн күчөтүү. Компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун касиети биринчиден, окуучу, студент коомдон артта калбастан, өзгөрүп, өнүгүп, улам жаңы билим, ыкма, билгичтиктерге ээ болуп тургандыгында, экинчиден, максаттуу, натыйжалуу, жыйынтыктуу билим алгандыгында, үчүнчүдөн, окуучулар (студенттер) алган билимдерин өзү жашаган чөйрөдө кеңири колдоно алгандыгында.

Кыргыз тили жана кыргыз адабияты предметтерин компетенттүүлүккө негиздеп окутуу - бул ата-бабалардан бери кылымдар бою сакталып келген макал-лакаптан баштап, улуу «Манаска» чейинки маданий мурастардын тил байлыгын, көркөм сөз берметтерин сактоого, байытууга машыктырат. Кыргыз тили, адабиятын Кыргызстандагы жашаган бардык элдердин ортосундагы достуктун, биримдиктин карым-катнаш, социалдашуунун каражаты катары улуттук жана жалпы адамзаттык баалуулуктарды камтуу менен тил, адабияттын кайталангыс асыл сапаттарын ачып берет.

Кыргыз тили жана кыргыз адабиятын компетенттүүлүккө негиздеп окутуунун өзгөчөлүктөрү: Кыргыз тилин жана кыргыз адабиятын орто мектептердин жана гимназиялардын 5-11-класстарында окутууда Кыргыз Республикасындагы билим берүүгө жана кыргыз тили, кыргыз адабиятына байланышкан бардык документтердин жол-жоболору эске алынуусу керек.

Кыргыз тилин окутуу кеп ишмердүүлүгүнө, коммуникативдик-кептик-практикалык максатка багытталгандыгы менен айырмаланат. Коммуникативдик-кептик багытта окутуунун негизги максаты - бул коомдогу тез өзгөрүүлөргө, социалдык турмуштагы жаңыланууларга ылайыкташуу, бүгүнкү глобалдаштыруунун шарттарында тилди окутуп-үйрөтүүдө дүйнөлүк билим берүү деңгээлинен артта калбоо, азыркы муундун коомдук-социалдык муктаждыктарын өз убагында толугу менен камсыздандыруу, окуучунун активдүү кеп ишмердүүлүгүн камсыз кылуу. Окуучунун коомдук турмуштун түрдүү тармактарына чыгармачылык менен мамиле кылып, аларга активдүү катышуусу үчүн зарыл болгон тилдик өбөлгөлөрдү практикалык жактан өздөштүрүүсүнө жетишүү зарыл. Демек, баланын коммуникативдик-кептик жөндөмүн, көндүмдөрүн жана кеп маданиятын керектүү деңгээлге жеткирүү аркылуу риторикалык ыкмаларга, чечендик кепке көнүктүрүү менен кандай гана шарт-кырдаал болбосун кызыл тилдин бай каражаттарын кеңири, эркин пайдалана алгандай деңгээлге жеткирүү. Мезгилге, шартка, доорго шайкеш билим-тарбияга ээ болгондо гана ак, адал ойлонгон асыл жаштардын катары арбып, мектептен алган билгичтик, көндүмдөрүн турмушунда үзүрлүү, жемиштүү, натыйжалуу практикалоо менен мамлекеттин өсүп-өнүгүүсүнө өздөрүнүн салымын кошо алат деген үмүттөбүз.

5-11-класстарда кыргыз тилин жана кыргыз адабиятын заманбап окутуп-үйрөтүүнүн негизги милдеттеринин бири – аталган класстарда кыргыз тили жана кыргыз адабияты предметтерин окутуу ишин мазмундук жактан жаңылоо менен бүгүнкү күндүн талабына ылайык инновациялык методдорду практикалоо, улуттук жана дүйнөлүк баалуулуктарга таянуу менен жогорку деңгээлге көтөрүү. Бул жерде тил, адабиятты окутууга тиешелүү окуу-нормативдик документтер, окуу куралдары, окуу-методикалык колдонмолордун жаңыланган мазмундук-структуралык жасалгалануусу аркылуу өз эне тилинин тил каражаттарын колдонуу менен баарлашууну, маектешүүнү, кеп ишмердүүлүгүн, рухий-эстетикалык, рухий-адептик көрөңгөлөрүн жогорку даражага жеткире алуу вазийпасы турат.

Демек, окуучулар, студенттер сабакка катышып гана тим болбостон, кийинки турмушунда кереги тийе турган зарыл практикалык көндүмдөргө мектеп партасынан ээ болуусу зарылдыгы туулуп жатат. Турмуш далилдегендей, он бир жылдык өмүрүн мектепке арнап, 16-17 жаш курактагы, 5-жылдык өмүрүн жогорку окуу жайына арнап 22-23 жашатгы улан, кыздар эч кандай турмуштук-практикалык тажрыйбага ээ болбостон, мектепти аяктоодо.

Бул абалдан чыгуунун бирден бир жолу катары кыргыз тилин жана кыргыз адабиятын окутуунун мазмунун жаңыртуу, технологиясын өркүндөтүү, эне тили жана адабияты баланын бүткүл коммуникативдик-кептик муктаждыктарын, адабий-

эстетикалык табитин канааттандыруу менен, анын өз алдынча иштөөсүнө шарт түзүп, оозеки, жазуу байланыштуу кебин, кеп ишмердүүлүгүн, кеп маданиятын, чечендик кебин, турмушка көз карашын, адеп-ахлагын калыптандыргыдай, аларды турмушта пайдалана алгыдай деңгээлге жеткирүү болуп саналат.

Компетенттүүлүк жөнүндө жалпы түшүнүк жана компетенттүүлүктүн негизги түрлөрү: Компетенттүүлүк – латын тилинен алынып, “шайкеш, туура келүү” дегенди туюндурат. Адамдын белгилүү бир кырдаалда, чөйрөдө кандайдыр бир адистиктер боюнча билим, ыкма, билгичтиктерге ээ болуусу, ал аркылуу турмушта жемиштүү ийгиликтерге жетишүүсү. Компетенттүүлүккө өз алдынчалуулук, жоопкерчиликтүүлүк, коммуникабелдүүлүк, толеранттуулук, маселени жекече жана топто чече билүүчүлүк, бат кабыл алуучулук, керектүү маалыматты таап пайдалана алуучулук, демилгелүүчүлүк, чыгармачылык, натыйжалуу эмгектенүү кирет. Инсан өзүнүн жекече, кесиптик жана коомдук турмушундагы жаңы өзгөрүүлөргө бат ылайыкташа алуу менен максатына жете билүүсү зарыл.

Компетенттүүлүккө негизделген мамиле боюнча биринчи орунга окуучулар, студенттер билим алган маалыматтын саны эмес, турмуштагы иш-аракеттерде келип чыгуучу маселелерди чече билүүчүлүгү жана ишмердик ыкмаларын өздөштүрө билүүчүлүгү коюлат. Компетенттүүлүктө маселени өз алдынча коюп, аны чече билүү үчүн зарыл болгон билимдерди издеп таба билген жана аларды изилдөө аркылуу гана жетишүүгө болот. Мындай билгичтиктерди өнүктүрүү ыкмасы - бул окуучунун студенттердин кызыгуу багытын аныктоону, өз алдынча иш аракет жасоого даярдоону жана көп кырдуу билгичтиктерди калыптандырууну көздөгөн анын атайын уюштурулган ишмердиги. Окуучуну, студентти ишмердикке даярдоонун негизги багыттары төмөнкүлөр: анын өз алдынча иштөөсү, окуу жана илимий изденүүлөрү, долбоорлор түзүү жана эксперимент жүргүзүү.

Билим берүүнүн бардык чөйрөлөрүндө иш - аракеттер окуучунун, студенттин негизги билгичтиктерин калыптандырууга багытталат. Мында билим берүүнүн ар бир тарамы билимдерди, билгичтиктерди, көндүмдөрдү жана атайын компетенттүүлүктөрдү калыптандырат. Билимдер, билгичтиктер, көндүмдөр жана компетенттүүлүккө жетишүү деңгээли окуучулардын, студенттердин курактык жана жекече өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен окутуунун белгилүү баскычында калыптанат.

Ошондуктан билим берүүнүн натыйжалуу көрсөткүчү катары окуу процессинин таасири алдында ар бир конкреттүү окуучунун, студенттин кандайча өзгөрүп жаткандыгын көңүлгө тутуу керек. Натыйжага багытталган билим берүү системасында окутуу процесси компетенттүүлүк түрүндө туюнтулуучу максаттарга жетишүүнү камсыздайт.

Билим берүү процессинде негизги компетенттүүлүктөргө окуучу же студент төмөнкүдөй шарттар түзүлгөндө ээ боло алат:

- Окуучулар же студенттер кандайдыр бир ишмердикти (изилдөөнү, долбоорлону) жүзөгө ашырууга катышканда;
- окуу процесси окуучунун же студенттин өз алдынчалыгын, өз ишмердигин уюштуруу жана натыйжалуулугу үчүн жоопкерчилигин өнүктүрүүгө багытталганда;
- максат коюп ага жетишүү тажрыйбасын өздөштүрүү үчүн кырдаал түзүлгөндө;
- топтордун ишин натыйжалуу уюштурганда

Негизги же түйүндүү компетенттүүлүктөр катары төмөнкү үч түрү сунуш кылынды:

1. Маалыматтык компетенттүүлүк

2. Социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүк

3. Өз ишин уюштуруу жана маселелерди чече билүүчүлүк компетенттүүлүк

Кыргыз тилин жана кыргыз адабиятын окуп-үйрөнүүдөгү жалпы компетенттүүлүктөр:

1) Маалыматтык компетенттүүлүк: Компетенттүүлүктүн маалыматтык бөлүмүндө ар бир өздөштүрүлгөн билимдин практикалык жактан зарылчылыгы, керектүүлүгү тастыкталат. Тактап айтканда, кыргыз тили, кыргыз адабиятынан маалымат алуу менен окуучу же студент аны өз турмушунда канчалык деңгээлде пайдалана ала тургандыгы башкы орунда турат. Кыргыз тили, кыргыз адабиятынын практикалык ролу, окуучулардын же студенттердин өз эне тилинде туура сүйлөөсү, өз оюн башкаларга ачык, так жеткире билүүсү, баарлашуу чеберчилиги, оозеки кеп ишмердүүлүгү, диалог, монолог, маектешүү, пикирлешүү, жазуу жүзүндө баяндама, дил баян, эссе. Кептин ар кыл стилдери жана түрлөрү боюнча практикалык иштерди аткара алуусу, кырдаал, шартка ылайык логикалуу, аргументтештирип, далилдүү сүйлөй билүүсү, иш кагаздарынын үлгүлөрүн даярдай алуусу, адабий-теориялык билими, образдарды талдай алуусу, тактап айтканда, кыргыз тили жана кыргыз адабияты предметинен алган билгичтик, көндүмдөрүн өзүнүн турмушунда кенен пайдалануу менен, муктаждыктарын канааттандыра алуусу эң маанилүү экендигин компетенттүүлүктүн маалыматтык бөлүмү аныктайт.

Маалыматтык компетенттүүлүк – кыргыз тили, кыргыз адабиятынан алган билимин турмушта канчалык пайдаланылгандыгы менен байланышкан түшүнүк болуп, адабий билим алган окуучу же студент ошол билимдерин маалыматташуу процессинде башка адамдарга ырааттуу айта билүүсү, айтылып жаткан кепти уга билүүсү, сабаттуу, логикалуу жаза алуусу, көркөм адабий тексттерди туура окуп-түшүнүүсү, түшүнгөндөрүн өз алдынча айтып жана жазып жеткирүүсү, жалпысынан пикирлешүүсү талап кылынат. Керектүү маалыматты издөө, салыштыруу, талдоо, божомол жасоо, маалыматтарды сынчыл кабыл алуу, кабыл алуусунун негизинде өз алдынча чечимге келүү ишмердүүлүгү да маалыматтык компетенттүүлүк менен байланышат.

2) Социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүк: Компетенттүүлүктүн социалдык-коммуникативдик бөлүмүндө кыргыз тилин жана кыргыз адабиятын турмушта колдонуунун негизги принциптери чечмеленет. Кыргыз тили предметин окутууну ар бир окуучуда аз-аздан социалдык коммуникативдик-кептик-практикалык көндүмдөр жыйналгандай шартта уюштуруу талап кылынат. Ар бир сабакта окуучу башкалар менен мамиле кылуунун, сүйлөшө билүүнүн, улууну урматтап, кичүүнү ызаттоонун, маектешүүнүн, баарлашуунун, бири-бирин баалап, сыйлашуунун адебине, лексикалык, грамматикалык материалдарды пайдалануу менен оозеки, жазуу байланыштуу кебинин, кеп маданиятынын, чечендик кептин ыкмаларына, башкаларды уга билүү менен, өзүнүн ой-пикир, көз карашын далилдеп, коргой алуунун көндүмдөрүнө үйрөнүүсү сыяктуу проблемаларды камтыйт.

Бул бөлүмдө кыргыз тили жана кыргыз адабиятын окуучунун турмушта колдонуусунун негизги принциптери аныкталып, социалдык чөйрөдө алган маалыматтарын башкаларга жеткирүүнүн ыкмаларын үйрөтөт. Сөз маанилерин тандоо менен элге оюн жагымдуу жеткирүү, адабият теориясын пайдаланып, тексттерди колдонуп, адабий билимин социалдык чөйрөдө колдоно билүү жөндөмдүүлүгү ж.б.

3) Өз ишин уюштуруу жана маселелерди чече билүүчүлүк компетенттүүлүк: Кыргыз тилин жана адабиятын окутуу процессинде компетенттүүлүктүн өз ишин уюштуруу жана маселелерди чече билүүчүлүк бөлүмүнүн да өзүнчө ээлеген орду бар.

Кыргыз тили предметинде (башкалардан айырмаланып) элдин адабий, маданий мурастарын кеңири өздөштүрүү менен бирге өз алдынча иштөөгө толук шарттар бар. Көнүгүү, машыгууларда, тексттер менен иштөөдө, дидактикалык материалдарда, практикалык жумуштарда кыргыз элинин жана дүйнө элинин асылзат маданий баалуулуктары, көркөм эстетикалык рухий-маданий жетишкендиктери чагылдырылуу менен балдарды аларды таанып билүүгө, өз алдынча иштөөгө, өз ишин уюштуруп, маселелерди чече билүүгө жалпы билим деңгээлдеринин калыптануусуна өбөлгөлөр түзүлөт. Кыргыз тили бардык тармактагы билимдерди өздөштүрүүнүн негизги булагы экендиги, алардын баары байланыш-катнаштын куралына айланган кызыл тил аркылуу гана үйрөтүлөөрүнө басым жасалып, карым-катнаш жасоодогу, маалыматтарды алуудагы тилдин коммуникативдик-кептик-практикалык барк-баасын окуучуларга жана студенттерге жеткирүү менен өз ишин уюштурууга шарттар түзүлөт.

Натыйжада, ар бир окуучу же студент тилдин касиеттерин терең үйрөнүү менен өз жашоосунда пайдалана алгыдай, өз алдынча маселе чече алгыдай деңгээлге көтөрүлөт. Бул компетенттүүлүктүн маңызы – кыргыз тилин окуп-үйрөнүү менен ар кыл турмуштук кырдаалга жараша өз алдынча колдоно алууга, жекече же топ менен биргеликте чечим кабыл алууга, өз ишин уюштура билүүгө үйрөнөт. Кыргыз тилин билүү ар бир кыргыздын атуулдук парзы. Кыргыз тилин мектепте окутуп-үйрөтүү менен маектешүү, баарлашуу, сүйлөшүүнүн, пикир алышуунун, оозеки, жазуу байланыштуу кебинин, кеп ишмердүүлүгүнүн, кеп маданиятынын, кырдаал, шартка ылайык орундуу, туура, так, далилдүү, негиздүү сүйлөшө билүүнүн адебин, ал аркылуу коомдук турмушка аралашып (социалдашып) коомдун, мамлекеттин өнүгүүсүнө белгилүү өлчөмдө салым кошо алуу маселеси бала бакчадан, мектеп партасынан башталганда гана оң натыйжа чыгара алабыз. Турмуштук кырдаалдагы, окуган материалдардагы карама-каршылыктарды таба билүү, талдоо, өз алдынча аларды оң жагына чече алуу жана бир пикирге келүү.

Кыргыз тилин жана кыргыз адабиятын компетенттүүлүктүн негизинде окутуунун максаттары, милдеттери жана натыйжалары:

- рухий дүйнөсү бай инсанды тарбиялоо;
- окуучулардын, студенттердин дүйнөгө карата гуманисттик көз караштардын калыптандыруу;
- улуттун этномаданий мурастарын азыркы жаштарга жеткирүү;
- окуучулардын, студенттердин кеп маданиятын өстүрүү аркылуу чечендик кепке үйрөтүү;
- жаш муундардын эстетикалык табитин тарбиялоо;
- кыргыз тили жана кыргыз адабияты аркылуу таза адептик жүрүш-туруштагы инсанды калыптандырууга көмөктөшүү;
- окуучулардын, студенттердин адабий чыгармаларды өз алдынча окуу, түшүнүү, талдоо маданиятын калыптандыруу;
- окуучулардын, студенттердин туура сүйлөй жана жаза билүү ишмердүүлүгүн өнүктүрүү, коммуникативдик-кептик компетенттүүлүктү, кеп адебин, кеп маданиятын, риторикалык ыкмаларын, чечендик кебин, өстүрүү;
- кыргыз фольклору, акындар поэзиясы, жазма адабиятта топтолгон руханий мурастарды өздөштүрө билүү;
- адабий билим берүүдөн алган билимдерди, билгичтиктерди, көндүмдөрдү турмушта колдоно билүү компетенттүүлүгүнө жетишүү ж.б.

Кыргыз тилин жана кыргыз адабиятын компетенттүүлүккө негиздеп окутууга арналган методикалык кеп-кеңештер:

- Сабакта билим берүүнүн, тарбиялоонун жана өнүктүрүүнүн биримдигинин бекем сакталышы;
  - Дидактикалык принциптерди сактоо, турмуш менен байланышын чыңдоо;
  - Сабактын темасына ылайык дидактикалык максатты так коюу;
  - Ар түрдүү ык-жолдорду, методдордун комплексин колдонуу, сабакты активдештирүү;
  - Сабактын эмоционалдуулугун арттыруу;
  - Ар бир сабакта окуучулардын, студенттердин билимин көзөмөлгө алуу;
  - Ар бир сабак уюштурулушу боюнча өзгөчөлүккө ээ болсун;
  - Ар бир сабакта кайталоонун элементи болсун;
  - Ар бир сабак билимдердин жыйындысын берүүгө эмес, ал боюнча окуучулардын, студенттердин өз пикиринин иштелип чыгышына багытталсын;
  - Ар бир сабак дидактикалык жана техникалык жактан жабдылсын;
  - Ар бир сабак мурунку жана кийинки сабак менен байланышсын;
  - Сабактын ар бир мөөнөтү натыйжалуу пайдалансын;
  - Сабакта тартип дайыма сакталсын;
  - Сабак ийкемдүү, өзгөрмөлүү, кызыктуу болсун;
  - Сабактын профессионалдык багытталганы байкалып турсун;
  - Үй тапшырмалар дайыма текшерилип, сабакта пайдалансын;
  - Сабакта моралдык- психологиялык, санитардык- гигиеналык жагымдуу жагдай түзүлсүн;
  - Мугалим менен окуучунун, студенттин бирдей ишмердүүлүгү камсыз болсун;
  - Сабакта ар бир окуучуга, студентке жекече, индивидуалдуу мамиле жасалсын;
  - Окуучулардын, студенттердин социалдык- турмуштук жагдай-шарттары эске алынсын ж.б.
- Адабият сабагынын бүтүндүгү: ал адабий окуу материалын өздөштүрүүнүн автономдуу, логикалык жактан бүткөрүлгөн блогу катары көрүнөт.
  - Өтүлчү адабият сабагына окутуу, тарбия берүү жана өнүктүрүү милдеттеринин коюлушу, алардын өз ара байланышы жана биримдиги.
  - Инсандык мамиле – адабият мугалимдеринин жана окуучулардын (студенттердин) инсандык ич ара мамилеринин жогорку оң бааланчу деңгээли.
  - Кыргыз тили жана адабият сабагын дифференцирлөө жана аны окутууну жекелештирүү.
  - Таанып билүү кызыкчылыгынын (мотивдештирүү, проблемалаштыруу) жогорку деңгээлин, окуучулардын, студенттердин өз алдынчалуу акыл активдүүлүгүн, ийгиликтин кырдаалын түзүү жана ошол абалында кармоо.
  - Сабак учурунда адабиятты окутуу методдорунун ар кыл түрдүү арсеналын, каражаттарын жана методикалык ыкмаларын (оюндар, бош туруп калбоо, мелдешчилик) пайдалануу.
  - Окуучулардын, студенттердин адабият сабагы учурундагы акыл менен болчу иш-аракеттеринин ыкмаларын (АИЫ) калыптандыруу.
  - Окуучулардын, студенттердин инсандык сапаттарын, биринчи кезекте, адабиятты окутууну аң- сезимдүү мотивдештирүүгө өбөлгө түзүүчү инсандын өзүн өзү

башкаруу механизмдерин (ОБМ) калыптандыруудагы жана өнүктүрүүдөгү салымы.

- Адабият сабагы учурундагы көзөмөлдүн ийкемдүү жана формалдуу эмес системасы.
- Адабият сабагынын өтүлүүчү убактысын максаттуу жана оптималдуу үнөмдүү чыгымдоо.
- Сабак процессинде адабиятты окутуудагы кыйынчылыктарды жана мүмкүнчүлүктөрдү айкалыштыруу.
- Адабиятты окутуудагы теориянын практика менен байланышы.
- Адабият сабактарынын системалуулугу. Ар бир сабак окуучунун, студенттин кыйла чоң дидактикалык бирдикти толук өздөштүрүүсүнө алып барчу өз алдынчалуу тепкич эсебинде.

Кыргыз тили жана кыргыз адабиятын компетенттүүлүктүн негизинде окутуу проблемасы бүгүнкү күнү актуалдуу маселени бири болуп саналат. Себеби компетенттүүлүктөргө таянуу менен гана аталган предметтерден алынган жыйынтыктарды баалоого мүмкүнчүлүк түзүлөт. Ал эми бул маселени изилдөө, иликтөөгө алуу иши жаңыдан гана башталгандыктан айтыла турган сөздөр дагы алдыда деген ойдобуз.

Адабияттар:

1. Жаңы муундагы окуу китебинин мазмуну менен ички түзүлүшүн баалоо боюнча Жобо жана Практикалык колдонмо. –Б., 2006;
2. Кыргыз Республикасынын билим берүү мыйзамы. –Б., 2003;
3. Кыргыз Республикасынын жалпы орто билим берүүнүн Алкактык Улуттук куррикулуму. –Б., -2008;
4. Кыргыз Республикасында көп маданияттуу жана көп тилде билим берүү концепциясы. –Б., 2009;
5. Мусаева В. Байланыштуу кепти, кептин стилдерин окутуу 5-11-кл. Монография. – Б., 2009;
6. Мусаева В Кыргыз тили (кыргыз тили таблица, чийме, схемаларда)1-11-кл.- Б., 2009;
7. Чыманов Ж. Кыргыз тили: Окутуу методдору. –Б., 2007;
8. Чыманов Ж. Кыргыз тилин окутуунун теориясы жана практикасы. –Б., 2009

